

Kommittédirektiv

En arvs- och testamentsrätt i tiden

Beslut vid regeringssammanträde den 29 februari 2024

Sammanfattning

En särskild utredare ska göra en översyn av reglerna om arv och testamente i ärvdabalken. Reglerna ska anpassas till den digitala och ekonomiska samhällsutvecklingen och till hur människor bildar familj i dag. Syftet är att åstadkomma en modern, tydlig och trygg arvs- och testamentsrätt.

Utredaren ska bl.a.

- ta ställning till frågan om arvsrätt för kusiner,
- ta ställning till om förlust av rätt att ta arv eller testamente bör gälla i fler fall,
- ta ställning till om skyddet för efterlevande sambo bör stärkas,
- föreslå hur ett testamentsregister i offentlig regi kan inrättas,
- bedöma om ett testamente bör kunna upprättas digitalt, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 augusti 2025.

Ärvdabalken behöver ses över

När en person dör ska hans eller hennes egendom enligt lag fördelas till de närmaste släktingarna enligt en viss turordning. Den legala arvsrätten har sin historiska grund i blodsbandet och den sociala och ekonomiska samhörighet som är förknippad med det. Genom att upprätta ett testamente är det möjligt att med vissa begränsningar avvika från den legala arvsordningen.

Ärvdabalken är från 1959 men flera av dess regler är äldre än så. Den senaste mer betydande reformen av reglerna i balken genomfördes för mer än 30 år sedan, i samband med att äktenskapsbalken trädde i kraft 1988. Ärvdabalksutredningen överlämnade sitt slutbetänkande 1998 men förslagen ledde bara i begränsade delar till lagstiftning (SOU 1998:110 och prop. 2011/12:110). Sedan dess har arvsskatten avskaffats 2004 och EU:s arvsförordning trätt i kraft 2015 med regler om bl.a. behörig domstol och tillämplig lag i internationella situationer. I Norden har det tidigare funnits stor rättslikhet på arvsrättens område. Flera av våra grannländer har emellertid reformerat arvsrätten under 2000-talet. I Norge infördes så sent som 2021 en ny arvslag, som bl.a. har stärkt arvsrätten för barn och barnbarn och utökat möjligheten att testamentera.

Mycket har förändrats sedan ärvdabalken infördes. Inte minst lever vi i dag i ett utvecklat och digitaliserat välfärdssamhälle, där myndighetskontakter kan hanteras i mobiltelefonen och viktiga avtal kan signeras med e-legitimation. Människor är generellt rikare och friskare och lever längre. Många ingår i flera olika familjekonstellationer under sin livstid och lever t.ex. nu oftare och längre i samboskap. Flertalet människor i Sverige är inte beroende av släktingar för sin långsiktiga försörjning och trygghet. Fastighetsprisernas utveckling, inte minst i storstadsregionerna, innebär samtidigt att bostaden i dag ofta är den enda betydande tillgången i ett dödsbo, vilket medför särskilda utmaningar både för arvingar och efterlevande make.

Reglerna i ärvdabalken berör alla människor i vårt samhälle. Det handlar om komplicerade frågor, som i första hand ska avgöras av individer och familjer, inte sällan i situationer av sorg. Ibland blir konsekvensen slitningar och konflikter i familjen. Det ställer höga krav på regelverket som behöver vara tydligt och förutsebart samt ha god förankring i det allmänna rättsmedvetandet. Ett testamente kan undanröja oklarheter om arvet och på så sätt också verka konflikthämmande. Det förekommer dock att testamenten försvinner eller förfalskas. Reglerna är inte heller anpassade för den tekniska utveckling som skett i samhället. Det finns alltså ett angeläget behov av att göra en bred översyn av olika aspekter av arvs- och testamentsrätten.

Den övergripande inriktningen för uppdraget

Ärvdabalken innehåller en stor uppsättning både materiella och processuella regler. Det handlar om regler som riktar sig både till arvlåtaren under hans eller hennes livstid och till dödsbon och efterlevande som ska hantera kvar-

låtenskapen efter arvlåtarens död. Det övergripande uppdraget är att göra en bred översyn av dessa olika aspekter av ärvdabalken. Utredaren är, med de begränsningar som framgår av dessa direktiv, fri att närmare bestämma inriktning på arbetet.

Det huvudsakliga syftet med översynen är att modernisera reglerna med beaktande av samhälls- och teknikutvecklingen. En viktig del av översynen är också att säkerställa att reglerna är enkla, tydliga och förutsebara. I mån av tid ingår även att modernisera ärvdabalkens språk som i många delar är föråldrat. Utredaren får ta upp närliggande frågor som har samband med de frågeställningar som ska utredas.

I allt väsentligt finns det inte anledning att ifrågasätta balkens grundstenar om rätten att ta arv och kunna testamentera eller att det ska finnas en arvsrätt för efterlevande make. Det finns utrymme att överväga om laglotten bör begränsas i något avseende men det finns inte anledning att ifrågasätta laglotten som fundament. Inriktningen på uppdraget bör i stället vara att koncentrera sig på de områden där det finns upplevda problem och brister, som ibland också har fått konsekvenser i rättspraxis. Det handlar bl.a. om olika aspekter av efterarv och förskott på arv samt om balansen mellan särskullbarns och efterlevande makes skyddsintressen. En ledstjärna bör vara att utforma regler som i möjligaste mån begränsar risken för konflikter som kan uppstå vid fördelning av arv. I översynen bör även ingå att överväga om utrymmet för arvlåtarens frihet att i testamente bestämma om sin kvarlåtenskap bör utvidgas och om åtgärder kan vidtas för att öka människors benägenhet att upprätta testamente.

I följande avsnitt redovisas ett antal frågor som utredaren i sitt uppdrag ska ägna särskild uppmärksamhet.

Uppdraget att föreslå en modernisering av vissa arvsfrågor

En arvsrätt för kusiner och andra avlägsnare släktingar

Enligt den legala arvsordningen tillfaller rätten till arv i första hand den avlidnes barn eller barnbarn (bröstarvingar), i andra hand den avlidnes föräldrar, syskon eller syskonbarn och i sista hand far- och morföräldrar eller deras barn. Arvsrätten för kusiner och mer avlägsna släktingar togs bort 1928. Samtidigt bildades Allmänna arvsfonden i syfte att ta emot arv när arvingar eller testamentstagare saknades. Allmänna arvsfonden ger ekonomiskt stöd till projekt hos ideella organisationer som driver verksamhet för

barn, ungdomar, äldre och personer med funktionsnedsättning. Det har under åren förts fram uppgifter om missbruk och svag kontroll av Allmänna arvsfondens bidragsgivning. Riksrevisionen har därför inlett en granskning.

Som skäl för avskaffandet av kusiners arvsrätt framhöll lagstiftaren bl.a. att samhörigheten mellan kusiner inte kunde anses vara stark nog för att bära upp en legal arvsrätt. Det påpekades också att det var ovanligt med kusinarv. Även vissa praktiska hänsyn lyftes fram – t.ex. att kusinkretsen ofta var stor och att arvet därför riskerade att splittras i alltför små delar (prop. 1928:17 s. 56).

Samhället ser på många sätt annorlunda ut nu jämfört med när arvsrätten för kusiner och andra mer avlägsna släktingar togs bort för nästan 100 år sedan. Några av de argument som lyftes fram vid avskaffandet 1928 gör sig därför numera inte gällande i samma utsträckning. Kretsen av kusiner är i regel mindre nuförtiden och det har blivit enklare att klarlägga vilka släktingar som finns kvar efter en avliden person.

Det finns även mer principiella skäl att se över om arvsrätten bör utökas. Det är t.ex. inte givet att det är mer förenligt med arvlåtarens vilja att arvet går till ett allmänt ändamål än att en kusin eller annan avlägsnare släkting får arva. I den nya norska arvslagen behölls arvsrätten för kusiner med motiveringen att en sådan arvsrätt kommer att vara tillämplig i första hand i relativt små familjer och att det är rimligt att anta att kusiner är relativt nära varandra när dessa är de enda överlevande släktingarna (prop. 107 L [2017–2018] Lov om arv og dødsboskifte [arveloven] s. 43). Därutöver tillhör kusiner en familjegrupp som utgår från samma far- eller morföräldrar, varför det även av systematiska skäl finns anledning att se över arvsordningen.

Allmänna arvsfondens intäkter kommer bl.a. från dödsbon där det inte finns närmare släktingar än kusiner och där den avlidne inte heller har testamenterat kvarlåtenskapen till någon annan. Ett återinförande av arvsrätt för kusiner skulle därför förväntas leda till att arvsfondens intäkter minskar. Det ingår därför i utredarens uppdrag att redovisa förväntade konsekvenser av ett återinförande av kusinarv för den typ av verksamhet som i dag får stöd av Allmänna arvsfonden.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om den legala arvsrätten bör utvidgas till att i första hand omfatta även kusiner,
- oavsett ställningstagande i sak, lämna förslag som innebär att kusiner ska omfattas av den legala arvsrätten,
- analysera konsekvenserna för det civila samhällets organisationer och deras möjligheter till finansiellt stöd om reglerna om arvsrätt för kusiner och andra avlägsnare släktingar ändras, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Förlust av rätten att ta arv och testamente

Den som genom brott uppsåtligen har dödat någon eller medverkat till ett sådant brott förlorar i regel sin rätt att ta arv och testamente. Tanken bakom reglerna är att någon inte ska kunna dra ekonomisk fördel av ett dödsfall som han eller hon varit orsak till (se prop. 1990/91:194 s. 23 och 24).

Reglerna gäller dock inte när den brottsutsatta personen överlevt. De gäller inte heller vid förberedelse eller stämpling till allvarliga brott. Om ett sådant brott har begåtts av en bröstarvinge, har han eller hon alltså alltid rätt att få ut sin laglott.

Det är stötande att någon som har utövat allvarligt våld mot eller till och med försökt att döda någon ska kunna ärva honom eller henne. Det finns alltså skäl som talar för att förutsättningarna för att förlora rätten att ta arv eller testamente bör utvidgas till att omfatta fler situationer. Rätten att ta arv och testamente bör dock kvarstå i situationer där gärningen inte har varit brottslig, på grund av nödvärn eller någon annan allmän grund för ansvarsfrihet. En utvidgad förlust av rätten att ta arv eller testamente skulle kunna följa direkt av lag men det skulle också vara möjligt med en ordning som ger arvlåtaren rätt att i dessa fall själv få bestämma om rätten att ta arv eller testamente ska förverkas.

Ärvdabalkens regler om förlust av rätt till arv tillämpas också vid bodelning efter dödsfall. De är även kopplade till rätten till försäkring och försäkringsersättning samt rätten enligt pensionssparavtal. Det kan förutses att en utvidgning av ärvdabalkens regler om förlust av rätten att ta arv och testamente till att omfatta fler brott medför behov av följdändringar i annan lagstiftning. Varje följdändring kräver särskild analys utifrån de förhållanden som gäller i den lagstiftningen.

Utredaren ska därför

- ta ställning till i vilken utsträckning reglerna om förlust av rätten att ta arv eller testamente ska utvidgas till att omfatta fler situationer än i dag,
- analysera konsekvenserna för annan lagstiftning av att reglerna om förlust av rätten att ta arv och testamente ändras och ta ställning till behovet av följdändringar, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Bör skyddet för en efterlevande sambo utvidgas?

En efterlevande sambo har enligt sambolagen (2003:376) rätt till bodelning av samboegendomen. Den efterlevande sambon har vid fördelningen av egendomen, i den mån den räcker, rätt att få så mycket av denna egendom att det motsvarar två prisbasbelopp. Sambor har däremot inte någon rätt till arv efter varandra. Det har bl.a. motiverats med att sambor antas ha gjort ett övervägt val av samlevnadsform och att de har möjlighet att åstadkomma ett mer omfattande skydd än vad lagen ger genom att exempelvis upprätta ett testamente. I de fall samborna har barn är det dock inte möjligt för samborna att genom inbördes testamente skydda varandra fullt ut, eftersom barn har en ovillkorlig rätt att få ut sin laglott oberoende av vad som anges i testamentet. Någon möjlighet för barn att avstå sitt arv till förmån för en efterlevande sambo och i stället bli efterarvinge i likhet med vad som gäller vid en makes död finns inte.

En konsekvens av den nuvarande ordningen är att en efterlevande sambo kan behöva sälja den gemensamma bostaden eller bohaget för att lösa ut barnen och deras rätt till laglott. I vart fall när barnen är minderåriga kan detta många gånger vara ofördelaktigt även för barnen. Det finns därför skäl att överväga om det ska vara möjligt att ge en efterlevande sambo ett starkare skydd, i första hand när det finns gemensamma barn. En sådan möjlighet skulle kunna vara att genom testamente ge möjlighet för den efterlevande sambon att förvärva egendomen med fri förfoganderätt efter den först avlidna sambon. Även andra möjligheter skulle kunna övervägas, däribland att ge den efterlevande sambon större möjligheter att leva kvar i oskiftat bo. Det ska dock inte föreslås regler som ger en sambo arvsrätt.

Utreddaren ska därför

- analysera och ta ställning till hur de problem som kan uppstå när en efterlevande sambo ska lösa ut i första hand de gemensamma barnens rätt till laglott kan lösas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Arvsavstående bör regleras i lag

En arvinge kan frivilligt avsäga sig sin rätt till arv såväl under arvlåtarens livstid som efter arvlåtarens död. Arvsavsägelse under arvlåtarens livstid är reglerat i 17 kap. 2 § ärvdabalken medan arvsavsägelse och arvsavståenden efter arvlåtarens död i huvudsak inte är reglerat i lag. I stället tillämpas de principer om arvsavståenden som har utvecklats i framför allt tidigare arvsskatterättslig praxis.

Arvsavsägelse och arvsavstående är rättshandlingar som har samma syfte och liknar varandra. Det framstår därför som inkonsekvent att endast arvsavsägelse under arvlåtarens livstid regleras i lag. Även om det numera saknas skäl att avstå arv av skattemässiga skäl, förekommer det att arvtagare avstår från sin rätt till arv. Bland annat förekommer det att föräldrar gör arvsavståenden till förmån för sina barn.

En lagreglering av arvsavstående skulle göra regelverket tydligare och mer förutsebart för enskilda. De lagförslag som lämnas bör ta sin utgångspunkt i den rättspraxis som tillämpas gällande arvsavståenden.

Utreddaren ska därför

- kartlägga vad som enligt rättspraxis gäller för arvsavståenden och utifrån denna kartläggning ta ställning till hur frågor om arvsavståenden bör regleras i lag, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att föreslå modernare och tryggare regler för testamenten

Ett testamentsregister i offentlig regi

Den som vill styra över fördelningen av sin kvarlåtenskap har möjlighet att upprätta ett testamente. Genom ett testamente kan testator välja att stödja exempelvis en vän eller något välgörande ändamål. Genom ett testamente kan också skyddet för en efterlevande sambo eller annan närstående som inte är legal arvinge tillgodoseas. Det skulle också kunna handla om att vilja

behandla alla barn i en familj lika, oavsett hur det rättsliga bandet mellan förälder och barn ser ut. Möjligheten att testamentera fyller alltså en viktig funktion i det arvsrättsliga regelverket.

Ett testamente behöver enligt lag uppfylla vissa formkrav för att vara giltigt. Det ska exempelvis vara egenhändigt undertecknat och i original samt bevitnat av två personer som ska ha varit samtidigt närvarande och införstådda med att handlingen är ett testamente. Testator har rätt att när som helst ändra eller återkalla sitt testamente. Det är alltid det senast upprättade testamentet som gäller. Det uppställs inga krav på att ett testamente registreras eller förvaras på ett visst sätt. I dag förvaras testamenten t.ex. i bankfack, även om det blir allt mindre vanligt, eller i hemmet. Det finns också vissa privata aktörer som erbjuder förvaring av testamenten.

Det är angeläget att den avlidnes sista vilja blir känd och respekteras. Det förekommer emellertid att testamenten av olika anledningar inte kommer fram vid dödsfall. Det är naturligtvis inte tillfredsställande. Om testamenten registreras i ett allmänt testamentsregister skulle det kunna minska denna risk, stärka rättssäkerheten och därmed också öka benägenheten att ta tillvara den flexibilitet som ett testamente erbjuder. Inrättandet av ett register skulle också kunna leda till enklare administration för både enskilda och myndigheter. Testamentsregister finns numera på många andra håll i Norden och övriga Europa.

Frågan om att inrätta ett testamentsregister har på senare år också fått särskild uppmärksamhet i riksdagen, som i tillkännagivanden uppmanat regeringen att ta nödvändiga initiativ för att inrätta ett frivilligt testamentsregister i det allmännas regi och framhållit att frågan bör prioriteras (bet. 2020/21:CU6 punkt 25, rskr. 2020/21:223 och bet. 2018/19:CU7 punkt 26, rskr. 2018/19:180). Skatteverket har i en rapport 2022 bedömt att ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi bör inrättas och administreras av myndigheten. I rapporten anger Skatteverket olika alternativ för hur ett sådant register skulle kunna utformas och pekar även på ett antal rättsliga och praktiska aspekter som myndigheten bedömer att ett testamentsregister aktualiserar och som behöver utredas vidare (se promemorian *Ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi*, Ju2022/00750). Skatteverkets rapport är en lämplig utgångspunkt för utredarens överväganden.

Ett testamente är ett av de mest privata dokument som kan upprättas. Inrättandet av ett register aktualiserar därför angelägna frågor om sekretess- och integritetsskydd. Vidare finns det flera processuella frågeställningar, exempelvis om det bör uppställas ett legitimationskrav för den som ansöker om registrering, hur en ansökan ska få göras respektive en registrering återtas eller ändras och registreringsmyndighetens uppgifter och ansvar i samband med registrering. Det finns inte nu anledning att införa en obligatorisk registrering av testamente. Det finns dock inget som hindrar att överväga att den som en gång valt att registrera sitt testamente därefter ska vara bunden vid att återta eller ändra sitt testamente enligt samma system. Ytterligare frågor som aktualiseras är hur registret ska förhålla sig till andra register, t.ex. bouppteckningsregistret och fastighetsregistret.

Nära sammankopplad med inrättandet av ett register är frågan om hur ett testamente ska förvaras. Ett register som innefattar förvaring av testamente erbjuder en ytterligare trygghet för testator för att säkerställa att dennes sista vilja blir känd. I flera länder finns det register som innefattar uppgifter om var ett testamente förvaras. I andra länder, bl.a. i Danmark och Norge, tas den fysiska handlingen också emot för förvaring. I uppdraget ingår därför också att utreda frågan om förvaring, i första hand hos registreringsmyndigheten.

Den digitala omställningen i samhället ökar förväntningarna på myndigheter att kunna tillhandahålla digitala lösningar och det finns i dag goda möjligheter att upprätta digitala tjänster med stark säkerhet. I Skatteverkets verksamhet kan de flesta ärenden sedan flera år tillbaka hanteras digitalt. Det som i första hand är aktuellt är ett register som bygger på en digital tjänst med förvaring i form av en digital kopia av testamentet. För att ett sådant digitalt register ska få ett tydligt, praktiskt mervärde kan det finnas skäl att under vissa förutsättningar låta en registrerad digital version av testamentet gälla som en originalhandling, eller gälla före den. En sådan förutsättning skulle kunna vara att testator på lämpligt sätt har visat upp originalhandlingen för myndigheten. Exempel på en följdfråga som kan uppkomma är vad som i så fall ska gälla för återkallelse av ett testamente.

Oavsett vilken förvaringslösning som förordas ska utredaren också ta ställning till vad som bör gälla efter testators död i fråga om tillkännagivande och delgivning av testamentet, exempelvis vilka som ska ha rätt att få del av testamentet och om det ska ske genom myndighetens försorg eller inte.

Förhållandet mellan ett testamentsregister och regleringen av nödtestamenten behöver också belysas.

Utredaren ska därför

- ta ställning till hur ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi kan inrättas,
- redogöra för för- och nackdelar med att inrätta ett sådant testamentsregister,
- föreslå en i första hand digital lösning för registrering och förvaring av testamenten, men även redovisa hur ett register som innefattar registrering och förvaring av original i fysisk form skulle kunna utformas,
- föreslå vilket rättsligt förhållande som bör gälla mellan å ena sidan ett fysiskt original eller ett nödtestamente och å andra sidan en digital kopia som efter registrering förvaras hos myndigheten, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Skärpta krav på uppgifter om testamentsvittnen

Det förekommer att testamenten förfalskas eller annars tillkommer på ett otillbörligt sätt. Vid misstanke om att något inte stämmer är det testamentsvittnena som förväntas kunna bidra med information om omständigheterna kring upprättandet.

I dag gäller att de som bevittnar ett testamente bör anteckna yrke och hemvist, uppgift om tiden för bevittnandet samt övriga omständigheter som kan vara av betydelse för testamentets giltighet vid sina namn. Som regleringen är utformad är det alltså inget krav att vittnena lämnar dessa uppgifter. Det förekommer att en bevittning av ett testamente endast består i en underskrift – som kan vara ett vanligt förekommande namn eller rent av oläslig. I den situationen kan vittnena inte kontaktas när det behövs för att t.ex. utreda testamentets giltighet. Det blir också svårt att utreda om behörighetsreglerna för testamentsvittnen har följts. Som Kammarkollegiet tidigare har uppmärksammat är detta otillfredsställande ur bevissynpunkt (dnr Ju2015/01584).

Utredaren ska därför

- ta ställning till om det ska införas skärpta krav på uppgifter i testamentet om testamentsvittnen,
- föreslå vilka uppgifter som ett testamentsvittne i så fall ska lämna, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Modernare regler om nödtestamenten

Nödtestamenten fyller en viktig funktion genom att i särskilda situationer ge arvlåtaren möjlighet att ge uttryck för sin yttersta vilja med bindande rättsverkan, trots att de formkrav som normalt gäller för ett testamente inte har uppfyllts. Det handlar om att balansera rättssäkerhet och tydlighet mot flexibilitet.

Ett nödtestamente kan vara antingen ett muntligt testamente inför två vittnen eller ett egenhändigt undertecknat testamente som inte bevittnats, ett s.k. holografiskt testamente. Ett testamentariskt förordnande via SMS har i rättspraxis inte bedömts motsvara formkraven för ett holografiskt testamente (Svea hovrätts dom 2013-06-13 i mål nr T 11306-12).

I dag kan många ärenden hanteras digitalt exempelvis via en mobiltelefon och viktiga avtal kan signeras med e-legitimation. Det kan därför ifrågasättas om formkraven för nödtestamenten är i takt med tiden.

Utredaren ska därför

- ta ställning till hur reglerna för nödtestamenten kan moderniseras, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Är tiden mogen för e-testamenten?

Sedan ärvdabalken senast sågs över har den tekniska utvecklingen tagit stora kliv framåt. Det är sedan flera år möjligt att signera olika handlingar med e-legitimation och andra former av elektroniska underskrifter. Elektroniska signaturer tillämpas bl.a. av banker och myndigheter och bedöms generellt ha hög säkerhet. Vidare finns möjlighet till flerpartssignering vid samma tillfälle genom den s.k. blockkedjetekniken. I vissa legitimationstjänster finns det också inbyggda lösningar för att bekräfta att olika digitala enheter fysiskt befinner sig på samma plats. Det finns också exempel på digitaliseringslösningar på familjerättens område, särskilt den möjlighet till digital bekräftelse av faderskap och föräldraskap som började gälla 2022.

Det har förekommit att lagstiftaren, i samband med en översyn av krav på underskrift, inte varit beredd att gå över till en hantering i elektronisk form när skälen för att en handling upprättas i pappersform har vägt tungt (se t.ex. prop. 2007/08:45 s. 67 i fråga om stiftelseförordnanden). Testamenten är en handling som nämnts i det sammanhanget. Inte minst nu, när förutsättningarna för att inrätta ett i första hand digitalt testamentsregister ska analyseras,

framstår det dock som lämpligt att även överväga om tiden är mogen för att ett testamente ska kunna upprättas digitalt.

Ett särskilt problem vid utformningen av regler om testamenten är att det förekommer att oklarheter och andra brister uppmärksammas först när testator är avliden och inte kan förklara eller avhjälpa dem. De nu gällande formkraven för testamenten syftar till att tillgodose högt ställda krav på rättssäkerhet vid upprättandet. Det handlar ytterst om att säkerställa att testamentet är ett uttryck för den avlidnes fria vilja och inte en förfälskning eller resultatet av ett illojalt förfarande. Testamentsvittnen fyller en i sammanhanget viktig funktion och lagstiftaren har 2012 även skärpt jävsreglerna för sådana vittnen. Utredaren ska enligt uppdragsbeskrivningen ovan ta ställning till om det ska införas skärpta krav på uppgifter i testamentet om testamentsvittnen. Utredaren bör därför i första hand överväga förutsättningarna för att införa regler om e-testamente med ett bibehållet formkrav om två samtidigt närvarande vittnen. Utredaren bör dock även ta ställning till om en digital lösning medför behov av ytterligare eller andra formkrav än de nuvarande, i syfte att tillgodose rättssäkerheten. Exempelvis bör beaktas att äldre personers bank-id har kunnat missbrukas av andra.

En ytterligare utmaning med e-testamente är att analysera hur testators möjligheter att återkalla eller ändra sitt testamente ska tillgodoses. Det är vidare angeläget att utredaren bevakar att regelverket om testamenten och ett testamentsregister blir konsekvent, sammanhängande och överskådligt. Angelägna aspekter att belysa är tillgänglighet, offentlighet och sekretess samt integritets- och dataskydd.

Utredaren ska därför

- analysera om ett testamente bör kunna upprättas digitalt och vilka formkrav som bör gälla för ett tryggt och rättssäkert upprättande av ett sådant testamente, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska bedöma förslagets ekonomiska konsekvenser och konsekvenser i övrigt för enskilda, företag, berörda myndigheter och det allmänna i övrigt. Motsvarande bedömning ska göras för effekterna av om Allmänna arvsfonden skulle få betydligt mindre medel än i dag, samt vilka effekter det

skulle få för fondens olika målgrupper och civilsamhället. Utredaren ska beräkna påverkan på statens inkomster och utgifter. Om förslag som lämnas innebär offentligfinansiella kostnader, ska förslag till finansiering lämnas. Förslagen ska även i övrigt redovisas enligt vad som anges i kommittéförordningen (1998:1474). Viktiga ställningstaganden som har gjorts vid utformningen av förslagen ska beskrivas, exempelvis alternativa lösningar som har övervägts och skälen till att de har valts bort.

Utredaren ska vidare redovisa om förslagen har någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män. Konsekvenserna ska även belysas ur ett barnrättsperspektiv.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Utredaren ska, i den utsträckning som det bedöms lämpligt, undersöka och beskriva hur de frågor som uppdraget omfattar behandlas i några länder som är jämförbara med Sverige, främst de nordiska länderna. Utredaren ska också beakta de internationellt privat- och processrättsliga regler som finns på området, bl.a. EU:s arvsförordning. Utredaren ska, i den utsträckning som det bedöms lämpligt, hämta in synpunkter och upplysningar från berörda myndigheter och organisationer.

Utredaren ska hålla sig informerad om och ta hänsyn till relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och utredningsväsendet. Detta gäller särskilt den fortsatta beredningen av Skatteverkets hemställan och promemorian *E-tjänst för inlämning av bouppteckningar* (Ju2023/01440).

Uppdraget ska redovisas senast den 29 augusti 2025.

(Justitiedepartementet)